

LUDWIG FEUERBACH'E GÖRE DİN KAVRAMI

Emrah BOZKURT

[“Din Kavramı” Makalesinin “Batı Literatüründe Din” Bölümüdür.]

Yayımlanan Yer

Havâss Dergi, sy.I, Mayıs-Temmuz 2017, Trabzon 2017, s.34-55.

1.1.LUDWIG FEUERBACH'E GÖRE

Feuerbach din hakkındaki tezinin esası, algılama hakkında bir bulguya dayanmaktaydı. Ona göre bir şeyin var olduğunu söylemek için yalnız o şeyin tasavvur edilebilir olması yeterli değildi. Çünkü bu iddia var kabul edilen şeylerin algılanabileceğini veya duyulabileceğini söylemektir. Feuerbach'ın bundan çıkardığı sonuç ise: Tanrının varlığı onun algılanabileceği bir şekil almazsa, ispat edilemezdir. Bu duruma göre Feuerbach, din biliminin kanıtlarının aslında etkisiz ve geçersiz varsayımlar, olduğunu söylemektedir. Din, insanın kendi düşüncesinin insanüstü bir plana aktarışıdır. İnsanların kalbinde tanrı inancının olması, kendi sınırlılığını ideal bir varlıkla karşılaştırma eğiliminden doğan bir yansımadır. Ruhun ölmezliği ve ilahi adaletin tecellisine olan inançlar, insanların kendi adalete susamışlıklarının soyut bir plana aktarılmasından ibarettir. Dünya ötesi, bir insani isteğin şekil değiştirmiş halidir. Feuerbach'a göre bu durum, dinle rüya arasında önemli bir benzerlik ortaya çıkarmıştır: *"Duygu açık gözlerle gördüğümüz bir rüyadır, din uyanan bilincin rüyasıdır, rüya dinlerin esrarının anahtarıdır."*¹ Feuerbach, insanın dinsel fikirlerinin kendi iç dünyasının yansıması olduğunu farkına vardığında artık kendi tabiatının dışında bir miyar aramayacak, kendi kişiliğini idrak etmeye çalışacaktır, demektedir. Bu çıkarımını ise Hıristiyanlık dini üzerinden yaparak, artık insanların Hıristiyanlığı sadece akıllarından çıkarmak ile kalmadıklarını yaşam tarzlarıyla zıt halde olan sabit fikirden ibaret olduğunu belirtmektedir. S. Freud'un da bu konuda benzer fikirleri vardır. Bu iki düşünür de dini yanılsama olarak değerlendirmişlerdir; fikirlerinin dayandığı anlayış Hıristiyan baba-oğul ikilemindeki tanrı anlayışı ile yakından ilgili olduğunu düşünüyoruz. Tanrı nereden çıkmıştır, tabiatı nedir sorusuna Feuerbach, *"Bütün duyguların objesi insanın dışındadır, dini obje ise insanın içindedir... Tanrısıyla insanı, insanla tanrısını tanırın, bunların ikisi de birbiriyle özdeşirler. Bir adamın tanrısı her ne ise o, onun gönlü ve ruhudur; dolayısıyla Tanrı tabiatın içine yerleşmiştir."* Bu tanımlamadan eğer bir kişi zalimse onun tanrısı da zalimdir, eğer iyiyse onun tanrısı da iyidir, gibi bir sonuç çıkarmaktan çok Feuerbach, tanrının somut gerçekliğinden sonra soyut gerçekliğinin de olmadığını bunun bir yanılsama olduğunu anlatmaktadır. Din yani Tanrı-bilinci, insanın kendisi hakkındaki bilinci olarak dizayn edildiğinden insanla tanrı aynileşmesi söz konusudur, ancak insan bu aynileşmenin bilincinde değildir. İşte bu bilinçsizlik dinin tabiatıdır. O halde din, insanın kendisini-bilmesinin en ilk ve aynı zamanda dolaylı formudur. Bu bilgilerin zorunlu sonucu ise: *"din, insanlığın çocukluk halidir."*² Ona göre insanın sürekli değişen anlayış ve inançlarının geleceği nihai sonuç ateizmdir. Böylece din, insan kendi kendisiyle, kendi tabiatıyla olan ilişkisi olarak açıklanmıştır.

¹ Mardin, a.g.e., s. 40-42.

² Çalışkan, a.g.e., s.34-35.